

Ιωάννα Ατσαλάκη
Διδάσκων Πολυτεχνείου Κρήτης,
Εργαστήριο Επιστημονικών Δεδομένων

Ιωάννα Ατσαλάκη

Επανασχεδιασμός του Πρωτογενούς Τομέα στην Κρήτη

Ο πρωτογενής τομέας αποτελεί παραδοσιακά βασικό πυλώνα της οικονομίας της Κρήτης, με βαθιές ιστορικές και πολιτισμικές ρίζες. Η γεωργία, κτηνοτροφία και συναφείς παραγωγικές δραστηριότητες δεν λειτουργούν απλώς ως πηγή εισοδήματος, αλλά συνδέονται άμεσα με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, την κοινωνική συνοχή και τον τρόπο ζωής στην ύπαιθρο. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες ο τομέας αντιμετωπίζει σημαντικές δομικές προκλήσεις, που καθιστούν αναγκαίο ένα **ριζικό επανασχεδιασμό** — ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής, της ψηφιακής μετάβασης και της αβεβαιότητας των διεθνών αγορών.

1. Η τρέχουσα κατάσταση και ανάγκη για αλλαγή

Παρά το γεγονός ότι η Κρήτη διαθέτει υψηλό ποσοστό εκμεταλλεύσιμης γεωργικής γης και σχετικά ανθεκτικές παραγωγικές δομές, ο πρωτογενής τομέας εμφανίζει συμπτώματα στρεβλώσεων: χαμηλή παραγωγικότητα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές περιοχές, υψηλό κόστος παραγωγής, έλλειψη επαρκούς διείσδυσης στις διεθνείς αγορές και δημογραφικές προκλήσεις στα αγροτικά επαγγέλματα. Επιπλέον, οι παραγωγοί της Κρήτης έχουν διαμαρτυρηθεί για την αύξηση του κόστους, τις τιμές παραγωγού κάτω από το κόστος παραγωγής και την ανάγκη υποδομών άρδευσης και προστασίας από φυσικούς κινδύνους, όπως πυρκαγιές και πλημμύρες — ζητήματα που τεκμηριώνονται και στις πρόσφατες κινητοποιήσεις των αγροτών.

Η ανάγκη για μια συνολική αναμόρφωση «Επανασχεδιασμού Πρωτογενούς Τομέα» έχει ήδη αναδειχθεί σε συνέδρια και πρωτοβουλίες, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ανθεκτικότητας

Video

και της βιωσιμότητας της παραγωγής.

2. Προκλήσεις που απαιτούν επανασχεδιασμό

2.1 Κλιματική Αλλαγή και Πόροι

Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει άμεσα την αγροτική παραγωγή στην Κρήτη, με αυξημένες θερμοκρασίες, ακανόνιστες βροχοπτώσεις και αυξημένη συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων. Αυτό δημιουργεί πίεση στη διαχείριση νερού και απαιτεί σύγχρονες τεχνικές άρδευσης και προσαρμοσμένες ποικιλίες καλλιεργείων, ικανές να ανταπεξέλθουν σε περιόδους ξηρασίας. Η βελτίωση των υποδομών άρδευσης, όπως οι ταμιευτήρες και τα συστήματα διαχείρισης νερού, είναι κρίσιμη — για παράδειγμα, το φράγμα Αποσελέμη παρέχει πολύτιμο πόσιμο νερό και έχει συμβάλει στη σταθερότητα των υδάτινων πόρων της περιοχής.

2.2 Κόστος Παραγωγής και Οικονομική Βιωσιμότητα

Το αυξημένο κόστος παραγωγής αποτελεί μια διαρκή πρόκληση, ειδικά όσον αφορά στα καύσιμα, τα γεωργικά εφόδια και τις επιβαρύνσεις ενέργειας. Οι παραγωγοί ζητούν πολιτικές που να συνδέουν τις επιδοτήσεις με την παραγωγή και την πραγματική δραστηριότητα, καθώς και ρυθμίσεις που θα διασφαλίζουν επαρκείς αποζημιώσεις για απώλειες λόγω φυσικών κινδύνων. Τέτοια αιτήματα αναδεικνύονται στις κινητοποιήσεις και διαβούλευση των αγροτών με τις αρχές.

2.3 Ψηφιακή Μετάβαση

Η ψηφιακή μετάβαση αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τον επανασχεδιασμό του πρωτογενούς τομέα. Η υιοθέτηση γεωργίας ακριβείας, ψηφιακών εργαλείων και έξυπνων συστημάτων διαχείρισης μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα, να μειώσει το κόστος και να βελτιώσει τη βιωσιμότητα. Παράλληλα, η δημιουργία ψηφιακών πλατφορμών για τον πρωτογενή τομέα στην Κρήτη υπόσχεται καλύτερη οργάνωση δεδομένων, διαφάνεια και ενίσχυση της λήψης αποφάσεων.

3. Στρατηγικοί Άξονες Επανασχεδιασμού

Η σύγχρονη ανασυγκρότηση του πρωτογενούς τομέα βασίζεται σε έναν συνδυασμό στρατηγικών, που συμπεριλαμβάνουν τεχνολογική καινοτομία, προώθηση βιώσιμων πρακτικών και ενίσχυση της εξωστρέφειας.

3.1 Τεχνολογική Καινοτομία και Αγροτεχνολογία

Η τεχνολογική επανάσταση (Agri-Tech) αποτελεί έναν από τους κύριους άξονες του επανασχεδιασμού του πρωτογενή τομέα στην Κρήτη. Η χρήση τεχνολογιών όπως γεωργία ακριβείας, αισθητήρες IoT, smart εφαρμογές και data analytics μπορεί να μεταμορφώσει τον τρόπο παραγωγής και διαχείρισης. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός μπορεί επίσης να ενισχύσει τη σύνδεση της παραγωγής με τις αγορές, να βελτιώσει την παρακολούθηση καλλιεργείων και να μειώσει τις

απώλειες παραγωγής.

3.2 Βιωσιμότητα και Πράσινη Μετάβαση

Η βιώσιμη γεωργία αποτελεί κρίσιμη προτεραιότητα. Η Κρήτη έχει ήδη ένα προβάδισμα στη χρήση πρακτικών βιώσιμης και οικολογικής γεωργίας, με έμφαση στην ενσωμάτωση παραδοσιακών μεθόδων και νέων τεχνικών που μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Η ενίσχυση της οργανικής παραγωγής, η ποικιλία καλλιεργείων που ανταποκρίνονται σε κλιματικές προκλήσεις και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη γεωργία αποτελούν βασικά στοιχεία ανάπτυξης.

3.3 Ενίσχυση της Εξωστρέφειας και Branding

Η προβολή των ποιοτικών κρητικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές μπορεί να ενισχύσει τους παραγωγούς και να αυξήσει το εισόδημα. Η Κρήτη διαθέτει ένα ισχυρό brand που συνδέεται με ποιότητα και παράδοση, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο στο πλαίσιο του τουρισμού όσο και μέσω εξαγωγών υψηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντων.

3.4 Πολιτικές και Χρηματοδότηση

Οι πολιτικές που ευθυγραμμίζονται με τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) και η αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως τα προγράμματα της ΕΕ και τα εθνικά ταμεία, μπορεί να στηρίξουν σημαντικά τον επανασχεδιασμό. Οι στρατηγικές αναπτυξιακές δράσεις μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση των νέων αγροτών στον τομέα και να προωθήσουν έρευνα και καινοτομία.

4. Ο ρόλος της βιώσιμης ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής

Ο επανασχεδιασμός του πρωτογενούς τομέα δεν αποτελεί αποκλειστικά οικονομική υπόθεση· συνδέεται άμεσα με την κοινωνική συνοχή στις αγροτικές περιοχές της Κρήτης. Η στήριξη των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, η εκπαίδευση και κατάρτιση νέων αγροτών, καθώς και η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης μπορούν να αντιστρέψουν τη δημογραφική αποψίλωση της υπαίθρου.

Ο επανασχεδιασμός του πρωτογενούς τομέα στην Κρήτη είναι αναγκαίος και επιτακτικός σε μια εποχή που οι παραγωγικές δομές πρέπει να ανταποκριθούν σε πολύπλοκες προκλήσεις. Από την κλιματική αλλαγή και την ψηφιακή μετάβαση μέχρι τη βιώσιμη ανάπτυξη και την εξωστρέφεια, ο νέος σχεδιασμός απαιτεί ένα ολοκληρωμένο, πολυδιάστατο πλαίσιο στρατηγικών. Η υιοθέτηση τεχνολογιών αιχμής, η ενίσχυση της βιώσιμης γεωργίας και οι πολιτικές ενθάρρυνσης των παραγωγών μπορούν να οδηγήσουν σε έναν πιο ανταγωνιστικό, ανθεκτικό και δίκαιο πρωτογενή τομέα — που θα εξυπηρετεί τόσο την τοπική κοινωνία όσο και τη διεθνή αγορά.